

הממשלה לא נתנה מענה מספק בזמן אמת - אילת נקלעה למשבר כלכלי עמוק במלחמה

דוח המבקר ה-8 בנושא מלחמת חרבות ברזל עוסק בטיפול הממשלה בקידום התיירות והפיתוח הכלכלי באילת, ובענף החקלאות • המבקר קבע ביחס לאילת: "היערכות מתאימה של הממשלה וקיום החלטותיה לאורך השנים היו יכולים למנוע פגיעה כלכלית בעיר". • בנוגע לפגיעה ושיקום ענף החקלאות מצאו: "משרד החקלאות אינו ערוך למענה על איומים וסיכונים בענף". הדוח המלא

[יעל יפה](#) N12 פורסם 16.09.25, 15:56 :

דוח מבקר המדינה שמתפרסם היום (שלישי) מצביע על כשלים בטיפול של ממשלת ישראל בעיר אילת ובענף החקלאות בזמן מלחמת חרבות ברזל. זהו הדוח השמיני שפרסם משרד המבקר על הנהלות הגופים השונים המלחמה, האחרון שבהם היה בנושא [תלונות הציבור בזמן מבצע "עם כלביא"](#). הדוח נכתב בחודשים האחרונים, ומתפרסם כיממה לאחר "נאום ספרטה" של ראש הממשלה נתניהו, שבו אמר כי "נצטרך יותר ויותר להסתגל לכלכלה שיש לה סממנים אוטרכיים (ללא סחר חוץ)". כשלים בטיפול בנושאי תיירות הפנים והחקלאות עלול לאתגר את הכיוון הכלכלי אותו תיאר נתניהו.

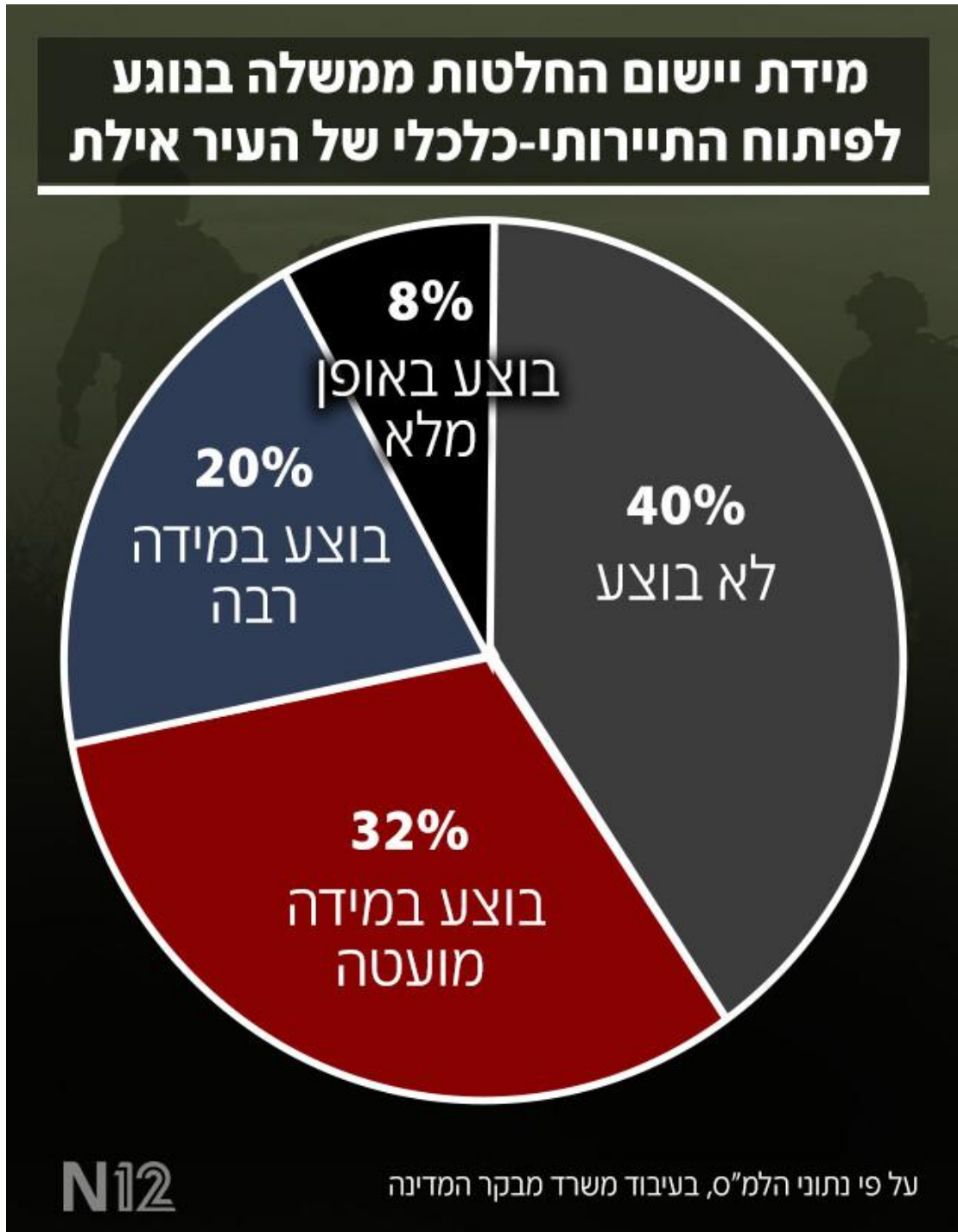
מעיקרי הנתונים והממצאים של דוח המבקר:

- התמשכות עליית המחירים של פירות וירקות גם ברבעון השלישי של שנת 2024, בשיעורים הגבוהים ביותר בחמש השנים האחרונות, עשויה להעיד על קשיים בהתמודדות של הממשלה עם השפעות המלחמה על מחירי הפירות והירקות גם לאחר קרוב לשנה מפרוץ המלחמה.
- מהסיבות למחסור בכוח האדם בענף החקלאות בעת חירום: בשנים 2020-2023 נרשמה מגמת ירידה ניכרת בפעילויות האכיפה של מינהל אכיפה זרים ברשות האוכלוסין נגד מעסיקים.
- מימוש נמוך של מענקים ממשלתיים לעובדים במקצועות הבריאות באילת: בכללית - 16%, בלאומית ומכבי - לא מימשו.
- משרד החקלאות אינו ערוך כראוי למענה המותאם על האיומים והסיכונים: לא עדכן את תרחיש הייחוס הענפי משנת 2010 למרות שהתרחיש של רח"ל עודכן מאז פעמיים - בשנת 2016 ובשנת 2022.
- 10 מתוך 12 מיליון שקלים שהוקצבו לתוכניות פיתוח מקורות תעסוקה והגדלה של הגיוון התעסוקתי באילת לא נוצלו.

הקידום התיירותי והפיתוח הכלכלי של העיר אילת

לפי בדיקת מבקר המדינה, הפגיעה הכלכלית בעיר אילת בחודשים הראשונים למלחמה הייתה קשה ולא היה לעיר מענה ממשלתי מספק. אילת הייתה העיר שקלטה את מספר המפונים הגדול ביותר לעומת ערי תיירות אחרות, ועקב כך נגרמה פגיעה כלכלית נרחבת לעסקים בעיר שנשענים על תעשיית התיירות. המשבר הכלכלי העמוק התבטא בכך שחל

גידול של פי שלושה וחצי בדורשי העבודה בעיר לעומת התקופה המקבילה ב-2023, ושהחל מהשבוע הראשון למלחמה, ובמשך 17 שבועות, חלה ירידה של בין כ-25% לכ-45% בשימוש בכרטיסי אשראי בהשוואה לשבוע ממוצע בעיר במהלך שנת 2023. כך גם מחצית מהעסקים באילת דיווחו בתקופה זו על ירידה של 75% בהכנסותיהם.

מידת יישום החלטות ממשלה בנוגע לפיתוח תיירותי-כלכלי של העיר אילת

לפי דוח המבקר, לא גובשה תפיסת ניהול למצבי חירום במשרד התיירות, למרות שבעבר דוח המבקר כבר הצביע על הבעיה. ביקורת המעקב של המבקר העלתה כי גם במהלך

תקופת מגפת הקורונה וגם במהלך מלחמת חרבות ברזל לא הוביל משרד התיירות צוות בין-משרדי שתפקידו להמליץ לממשלה על כלים ומנגנוני סיוע לתעשיית התיירות בכלל ובעיר אילת בפרט, ושניתן יהיה להפעילם בתוך 14 יום מפרוץ מצב החירום כמתחייב מהחלטת ממשלה בעניין; גם לא נקבעו מדדים לפעולה שלו לסיוע לתעשיית התיירות בהתאם לתוכנית העבודה של המשרד לשנת 2024. כמו כן, נכון למרץ 2025 המשרד עדיין לא גיבש תוכנית פעולה אופרטיבית להתאוששות תעשיית התיירות בעיר לשנים הקרובות.

היערכות מתאימה של הממשלה וקיום החלטותיה לאורך השנים בשגרה היו יכולים למנוע פגיעה כלכלית בעיר ובעסקיה במצבי חירום בשל היעדר תיירות פנים וחוץ

המבקר על דוח התיירות באילת

לצד זאת, המבקר גם מצא כי ישנם פערים בעניין שירותי הרפואה באזור אילת בעת שגרה, בכוח האדם הרפואי ובמענה הרפואי למצבי חירום ולאירוע רב-נפגעים. המבקר הדגיש כי בית חולים יוספטל שנותן את המענה הרפואי העיקרי לתושבים באזור אילת ולשוהים באזור אילת בעת שגרה ובשעת חירום, חסר את כוח העבודה הדרוש להפעלתו בצורה ראויה במשך כל שעות היממה. הוא הצביע על כך כי כל זמן שקיימים פערים בנגישות התחבורתית של אילת, מתקיימת שגרה של ביטולי בדיקות וטיפולים רפואיים או דחייתם באופן כרוני, תוך פגיעה ניכרת בטיפול הרפואי הניתן לתושבי אזור אילת.

"לאורך השנים ממשלת ישראל קיבלה החלטות לחזק את העיר אילת מבחינה כלכלית ותיירותית ובתחומי הבריאות והתחבורה, אך לא דאגה ליישומן, והותירה את אילת חשופה לסיכונים כלכליים בשל תלותה המוחלטת בתעשיית התיירות", מסר המבקר אנגלמן בעקבות הדוח. לפי בדיקת מבקר המדינה, אי-יישום ההחלטות הוביל לפגיעה כלכלית בעיר: "במהלך מלחמת חרבות ברזל, התממש הסיכון והעיר ועסקיה נפגעו במידה רבה באופן שחייב את הממשלה לסיוע ייחודי. היערכות מתאימה של הממשלה וקיום החלטותיה לאורך השנים בשגרה, יכולים היו למנוע פגיעה כלכלית בעיר ובעסקיה במצבי חירום, כדוגמת הקורונה, בשל היעדר תיירות פנים וחוץ נוכח 7 באוקטובר. על שרי התיירות, האוצר, החקלאות, הבריאות והכלכלה לפעול בהקדם לתיקון הליקויים", קבע המבקר.

מענה ממשלתי חסר ולקוי בטיפול באילת

תקציב בסך 25 מיליון שקלים שיועד לפיתוח תשתיות תיירותיות בעיר אילת אושר בעיכוב בוועדת פיתוח תשתיות תיירותיות ציבוריות שבמשרד התיירות, כשבעה חודשים לאחר קבלת החלטת הממשלה בעניין, כך שהתקציב צפוי להיות ממומש רק עד סוף שנת 2025.

תקציב נוסף בסך 25 מיליון שקלים שיועד לקידום ולשיווק אירועים רבי-משתתפים בשנת 2024, לא הוקצה לפי החלטת הממשלה. זאת מכיוון שמשרד התיירות והאוצר לא גיבשו מבעוד מועד מתווה למימושה של ההחלטה על בסיס עבודת מטה משותפת מקדימה. כך גם תקציב בסך 15 מיליון שקלים לשיווק של אירועים תיירותיים רבי-משתתפים באזור אילת שהתקיימו בשנים 2021 עד 2023, לא תוקצב על ידי משרד התיירות אף שעיריית אילת פנתה אליו כמה פעמים בעניין זה, ושהממשלה אישרה תקציב ייעודי לכך. באופן זה לפי המבקר - היעדר השיווק של האירועים התיירותיים הקטין את הפוטנציאל למשיכת תיירות נכנסת ותיירות פנים לאילת.

ליקויים מרכזיים בהיערכות משרד החקלאות

הדוח שמפרסם המבקר עוסק גם בטיפול הממשלתי בענף החקלאות במהלך מלחמת חרבות ברזל. "הדוח מצביע על ליקויים מרכזיים בהיערכות משרד החקלאות ויתר הגורמים הרלוונטיים לחירום בתחום החקלאות וביישום המענה לאחר פרוץ המלחמה", קבע המבקר. מבקר המדינה מצא כי משרד החקלאות אינו ערוך למענה על איומים וסיכונים בענף החקלאות. בנוסף, תרחיש הייחוס שלו אינו מעודכן לשינויים שחלו בענף ולגידול בהיקפי הייצור והצריכה של התוצרת החקלאית. כך, משרד החקלאות לא עדכן את תוכנית המענה מאז שנת 2015, ועל כן בפרוץ המלחמה השתמש בתוכנית בלתי מעודכנת שנשענה, למשל, על יעדי אספקת תוצרת לא מעודכנים.

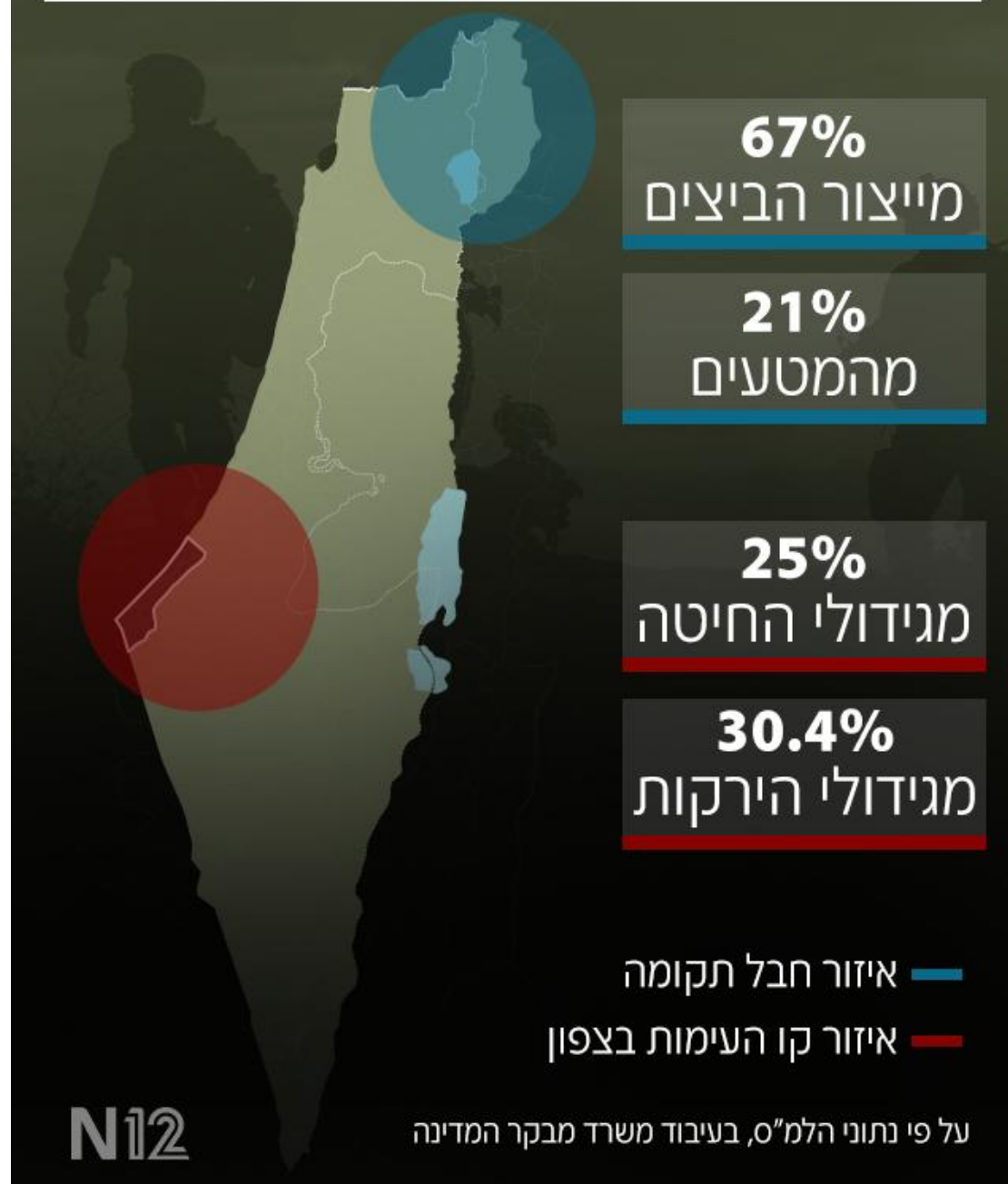
בנוסף, המבקר עמד על כך שיש אי-בהירות בכללים בעניין חובת המיגון של המבנים החקלאיים באופן שהביא לפגיעה ברציפות התפקודית בענף החקלאות במהלך המלחמה. אנגלמן קבע כי משרד החקלאות ורשות האוכלוסין וההגירה לא נערכו למחסור חריג בכוח האדם בענף החקלאות בעת מלחמה.

דוח זה מצביע על ליקויים מרכזיים בהיערכות משרד החקלאות ויתר הגורמים הרלוונטיים לחירום בתחום החקלאות וביישום המענה לאחר פרוץ המלחמה. על שר החקלאות לפעול בהקדם לתיקון הליקויים

המבקר על דוח החקלאות

בענף החקלאות הועסקו ערב המלחמה יותר מ-36 אלף חקלאים ישראלים, 22,611 עובדים זרים חוקיים, 7,648 עובדים זרים לא-חוקיים וכ-11 אלף עובדים פלסטינים. המבקר הדגיש כי משרד החקלאות לא נערך מבעוד מועד לכך שבזמן לחימה יהיה מחסור חריג באלפי עובדים בענף בשל נטישת העובדים הזרים, איסור כניסת עובדים פלסטינים לישראל, ירידה במספר העובדים הישראלים עקב גיוס מילואים נרחב או פינוי של המשקים.

ריכוזי התוצרת החקלאית באזורי העימות

ריכוז התוצרת החקלאית באזורי העימות

ההסכמים שנחתמו בזמן המלחמה להעסקת עובדים זרים בענף "לא נתנו מענה על הצורך הדחוף בגיוס עובדים זרים לענף החקלאות, וזאת בשל חוסר ישימותם בפועל", תואר בדוח. "שניים מתוך שלושת ההסכמים שנחתמו לא הביאו לגיוס עובדים, עם אקוודור ומלאווי, ואילו בהסכם השלישי, עם סרי לנקה, שיעור גיוס העובדים מתוך המאגר אליו העובדים נרשמו לעבודה בישראל הוא 14% בלבד (1,600 מתוך 11,000)", נכתב בדוח על המחסור גם לאחר פרוץ המלחמה. "זאת, בין היתר, משום שמינהל עובדים זרים ברשות האוכלוסין ומשרד

החקלאות לא ביצעו הליך התייעצות מקדמי מקצועי מול החקלאים ונציגיהם", קבע משרד המבקר.

מבקר המדינה קבע כי על משרד החקלאות להשלים את הכנתם של תרחיש ייחוס ותוכנית מענה למצבי חירום מעודכנים בהתאם לאיומים הקיימים ולהתפתחויות שחלו בענף החקלאות, ולוודא את הטמעתם בפעילות המשרד.

תגובת משרד החקלאות: "דוח מבקר המדינה מתייחס לאירוע חירום לאומי חסר תקדים. בתוך כך, הנהלת המשרד ועובדיו, המשיכו לפעול במחויבות מלאה מתוך תחושת שליחות למען המשימה הלאומית אשר תבטיח את הרציפות התפקודית, גם כאשר אזורי מרכזיים בייצור החקלאי, בראשם עוטף עזה והגבול הצפוני, התרוקנו מתושביהם והפעילות החקלאית נפגעה למשך שבועות ואף חודשים. הדוח מהווה נדבך חשוב בהפקת לקחים מערכתית ומשרד החקלאות וביטחון המזון מתייחס אליו ברצינות ובמחויבות מלאה"

"לעניין עדכון תרחיש הייחוס הענפי ותוכנית המענה המשרדי לחירום: המידע המקצועי הרלוונטי, כמו גם היערכות מוקדמת לתרחיש הייחוס של רח"ל בוצעו והיו מצויים בידי גורמי המשרד, אך אלה לא הוטמעו בתרחיש ובתוכנית באופן פורמלי. המשרד פעל על בסיס נתוני ייצור עדכניים ושוטפים של ענפי החי והצומח – ברמה יומית או שבועית."

"לעניין מיגון המשקים החקלאיים: הנושא מצוי באחריות פיקוד העורף. עם זאת, משרד החקלאות וביטחון המזון נטל על עצמו אחריות יזומה - מאז חודש מרץ 2023 רכש והציב המשרד, מתקציבו, למעלה מ-1,000 מיגוניות במשקים חקלאיים באזורי הלחימה. כאמור, המשרד אינו אמון על הצבת מיגוניות במשק חקלאי פרטי, ולפיכך אין ברשותו מאגר מידע מקיף ומעודכן על מצב המיגון בפועל בכל אחד מהמשקים."

"לעניין הסכמים בילטרליים ומחסור בעובדים: הנושא מנוהל ברשות האוכלוסין וההגירה ובשיתוף משרד החוץ. עם זאת, משרד החקלאות פעל כדי להבטיח כוח אדם חקלאי יציב. בזכות מאמצי המשרד, הופסקו טיסות החילוץ, נכלמה עזיבת העובדים את ישראל, והוגדלה ההקצאה הממשלתית למכסות עובדים זרים לחקלאות לרמה הגבוהה ביותר אי פעם, מכ-30,000 ל-70,000 עובדים. במקביל, נחתמו הסכמים בילטרליים עם סרי לנקה ומלאווי, שנועדו לגוון את מקורות כוח האדם. בנוסף, שר החקלאות קיים שורת פגישות עם שגרירת תאילנד ושר העבודה התאילנדי, במטרה להחזיר עובדים לישראל. מהלך זה נשא פרי והוביל לחידוש הגעת העובדים מתאילנד."

תגובת עיריית אילת: "עיריית אילת מודה למבקר המדינה על הדוח המקיף, שמחדד את האתגרים החריגים בפניהם ניצבת העיר אילת, לצד התרומה הלאומית האדירה בקליטה מהירה ומיטבית של למעלה מ-60 אלף מפונים מיד עם פרוץ מלחמת 'חרבות ברזל'."

"הדוח חושף פערים שמקורם בהזנחה רבת שנים של ממשלות ישראל לדורותיהן, אשר הותירו את אילת הרחק מאחור. שירותי בריאות מצומצמים, ניתוק תחבורתי מהמרכז ותלות כמעט מוחלטת בענף התיירות אינם גזירת גורל, אלא תוצאה של מדיניות מתמשכת המורגשת מדי יום בחיי התושבים."

לצד זאת, מתקיים שיח חיובי עם מספר משרדי ממשלה, ובחלק מהתחומים כבר ניכרים צעדים ראשונים ופריצת דרך במספר מישורים. צעדים אלה מבורכים, אך יש להרחיבם ולהעמיקם כדי להביא לשינוי ממשי בחיי תושבי אילת ואורחיה."

"מסקנות הדוח הן קריאת השכמה לממשלה להגביר את שיתוף הפעולה עם העיר אילת, ולהפוך אותו לתוכנית פעולה מעשית תוך העמדת המשאבים הנדרשים, שכן אילת היא נכס אסטרטגי למדינת ישראל, וחיזוקה הוא בראש ובראשונה אינטרס לאומי."

ראש עיריית אילת אלי לנקרי הוסיף: "רק כך ניתן יהיה לבסס מערך שירותים מתפקד וראוי בשערה הדרומי של ישראל, ולממש את הפוטנציאל האדיר של העיר לחיזוק האזור ולקידום השלום הכלכלי."